

דברי תורה שי צבי חובת הלבבות מיוסד עפ"י ספה"ק

במדבר

הלא עיינו רואות כי גם השרידים אשר ה' קורא ינובון בשיבה, וכל ספק כי הם כבר השלימו נפשם בימי נעוריהם, ולהיכן אריכות ימים של אלו. ועיין שם מה שמירך.

ובברך משה (פרשת אחרי, דף קיא) כתב לתוך, שלא נאמרו הדברים על הנדיקים העושים תשובה בכל יום על מעשיהם הטובים של אחרון השלימות, לדעתם במדריגה הראויה, שהרי אלו לעולם אינם מגיעים לתכלית השלימות, כי בכל יום ויום מעלים בקודש ממדריגה למדריגה, ולכן יתברכו באריכות ימים ושנים, למען יוסיפו אומץ בעבודת הקודש מיום ליום יותר ויותר, עכ"ל.

והנה צויד יעקב (הקדמה) כתב, כי לכן היו בני ישראל חלוקים דגלים לשבטים, לפי שכל שבט היה דרך עבודתו באופן אחר מהשני, וכמובאר בספרים שלכן היה צבע כל דגל משונה מחבירו, לפי שהיו חלוקים במדריגותיהם וצמדותיהם, וכל אחד עבד את זוראו לפי מדתו ושרשו, עכ"ל. **ובזה** מתבארים כמין חומר דברי המדרש, כי כשראו בני ישראל את המלאכים עשויים דגלים דגלים, שהוא מורה שכל אחד עובד את זוראו במדה אחרת, הבינו שהם עובדים את זוראם בעבודה הבאה מכאן, שהרי רק בעבודה הלו יש חילוק בין אחד לשני, ולא כן בעבודה הבאה מכאן המורה, שכולם שווים בה, ונתאוו גם הם להשיג בחינת עבודה זו, מאחר שאין היא מוגבלת במספר המצוות, ואפשר תמיד להוסיף וליקח בה. ואמר להם הקב"ה **'חייכם' שאני ממלא משאלותיכם**. פירוש, על ידי שאמלא משאלותיכם, ותשיגו גם אתם בחינת העבודה מכאן, השכל, ירבו לכם שנות חיים, וכאמור שהעבודה מכאן השכל מביאה להאריך ימים ושנים, לפי שתמיד מוסיפים והולכים בה, ואין משיגים שלימותה.

במדרש (צמדנר רבה ז, ג) אמר: **בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני, ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים, והיו כולם עשויים דגלים דגלים. כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים דגלים, התחילו מתאווים לדגלים. אמרו, הלאוי כך אנו נעשים דגלים כמותן. אמר להם הקב"ה, מזה נתאוותם לעשות דגלים, חייכם שאני ממלא משאלותיכם. מיד אמר הקב"ה למשה, לך עשה אותם דגלים כמו שנתאוו, ע"כ.** ויש להבין ענין הדגלים שנתאוו להם ישראל, כי ודאי אין הדברים אמורים כפשוטם, אלא טובא גנוז בגוויה. גם כריך ציור הלשון 'חייכם' שאני ממלא משאלותיכם.

ונראה בהקדם המבואר **בחובות הלבבות** (שער עבודת האלקים, פרק א')¹, שיש שני חלקים בעבודת השם, האחד הבא מכאן השכל הנוטע בלב, והשני הבא מכאן ציווי המורה. ומבאר (שם, פרק ג) אחד החלוקים שביניהם², כי העבודה הבאה מכאן השכל אינה שוא לכל כל בני האדם, כי יש מהם שכלם חזק יותר, ויש מהם שכלם חלש יותר. אבל העבודה הבאה מכאן המורה שוא לכל כולם, לפי שזורת המורה שוא לנער ולזקן, לחכם ולכסיל.

ומבאר המצוות הלבבות (שם, פרק ג) חילוק נוסף ביניהם³, כי העבודה הבאה מכאן המורה, יש לה שיעור, הוא תרי"ג מצוות המורה, אבל העבודה הבאה מכאן השכל אין לה שיעור, כי כל מה שאדם מצין יותר את טובות האלקים ועושה יכלתו, כן הוא מוסיף להיכנע לו ולעבדו יותר ויותר. ולכן היו נדיקים שהיו עושים בכל יום תשובה, כי לפי מה שהכירו היום את זוראם, היה נדמה להם כי עבודתם של אחרון הייתה שלא כראוי, עכ"ל.

והנה החתם סופר (בפתיחה לשו"ת יורה דעה) הביא מה שכתב הרמב"ם באגרת: **'אשרי מי שחממו ימיו מהרה'.** וצייר הכוונה, לאשרי מי שחממו נפשו בימי נעוריו, ושהיה בית אביה בקור ימים, ואינה נריכה להיות טרודה בעולם השפל הזה ובהצליח ימים רבים עד שתמוקן. וכתב, דלפי זה יפלא,

והן מגיעות עד סך ידוע, והוא תרי"ג מצוות, אך מצוות השכל כמעט שאין להן תכלית, כי בכל יום יוסיף האדם דעת בהן, וכל אשר תוסיף חברתו ויבין טובות האלהים ועוצם יכולתו ומלכותו, יוסיף להכנע לו ולהשפל לפניו. ועל כן אתה רואה דוד עליו השלום מתחנן אל האלהים להעיר אותו עליהן ולהסיר מסך הסכלות מעל עיניו, כמו שנאמר (מהלל קט, יח) גל עיני ואביטת נפלאות מתורתך, (שם, ג) הורני ה' דרך חקך וגו', (שם, לה) הדריכני בנתיב מצותיך וגו', (שם, לו) חט לבי אל עדותיך וגו'. ואומר (שם, לו) לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד. רצה לומר כל מה שאנו חייבין מעבודתך על התמדת טובותיך, אין קץ לו, מפני שאין קץ לאופני טובותיך עלינו. וכבר נאמר על קצת הפרושים, שהיו כל ימיהם בתשובה, מפני שהיו מחדשים בכל יום תשובה בעבור תוספת חברתם בגדולת האלהים בכל יום, וקיצורם במה שהם חייבים לו מן העבודה בשעבר, כמו שאמר דוד עליו השלום (מהלל יט, ג) יום ליום יביע אמר וגו', ואומר (שם קט, לו) פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך, עכ"ל.

(1) וזה לשונו: ההערה על שני ענינים, אחד מהם תקוע בשכל, נמוע בהכרת האדם, נוצר עליו בשורש בריאתו ותולדתו, והשני קנוי בדרך השמע, והוא התורה אשר יגיענה הנביא אל בני אדם להורותם דרך העבודה, אשר הם חייבים בה לבוא יתברך, עכ"ל.

(2) וזה לשונו: כי ההערה השכלית איננה כוללת כל המצווים, מפני קוצר מחשבת קצתם, ויתרון הכרת קצתם על קצתם, וההערה התורית כוללת כל מי שהגיע לתנאי הצווי על דרך שורה, ואם הם חלוקים בהבנתם אותה, כמו שהקדמנו בסוף השער הראשון מן הספר הזה. ויש שיהיה האדם מקצר בקצת עניניו ומוסיף בקצתם, ומתחלפת הערת השכל בו בהתחלף הכרתו, וההערה התורית אינה מתחלפת בעצמה, אבל צורתה צורה אחת לנער ולבחר ולישיר ולזקן ולמשכיל ולכסיל. ומתחלף המעשה שיהיה מחמתה בכל אשר זכרנו, כאשר ספרנו, עכ"ל.

(3) וזה לשונו: והחמישי, כי מצוות התורה יש תכלית למספרן,